Sosyal Medyada Komplo Anlatılarının Anlamsal Evrimi: Kabal ve Derin Kabal Kavramlarının Tarihsel, Psikolojik ve Sosyopolitik Analizi

Sosyal medya platformlarının yaygınlaşmasıyla birlikte kitlesel bilgi akışında radikal bir dönüşüm yaşanmış, marjinal komplo teorileri ana akım dijital kamusal alana taşınmıştır. Bu süreçte öne çıkan ve küresel ölçekte dolaşıma giren en baskın söylemsel yapılardan biri, "kabal" (cabal) ve bunun daha radikal bir türevi olan "derin kabal" (deep cabal) kavramları etrafında şekillenmektedir. Söz konusu kavramlar, gizli ve kötü niyetli bir elitin dünyayı arkadan yönettiğini iddia eden komplo kurgularının temel sütununu oluşturmaktadır. Bu analiz; kavramların etimolojik kökenlerini, tarihsel evrimini, çağdaş komplo teorilerindeki işlevini, antisemitik nefret söylemiyle bağlantılarını, bireysel ve toplumsal psikolojideki karşılıklarını ve sosyal medya ağlarındaki yayılım mekanizmalarını incelemektedir.

Kavramsal Köken ve Etimolojik Dönüşüm: İbranice Mistisizmden Siyasi İntrikaya

"Kabal" kelimesinin günümüzdeki komplo odaklı kullanımını anlayabilmek için öncelikle kelimenin etimolojik ve tarihsel katmanlarını çözümlemek gerekmektedir. Kelime, köken olarak İbranice "qabbālāh" (קַבָּלָה) sözcüğüne dayanmakta olup "alınan doktrin", "gelenek" veya "kabul edilen ilim" anlamına gelmektedir. İbranice kutsal metinlerin mistik ve ezoterik bir yorumunu ifade eden Kabala, geleneksel olarak gizli, derin ve yalnızca inisiye edilmiş kişilere aktarılan bir bilgi sistemi olarak kabul edilmiştir.
Kelimenin Avrupa kültürüne geçişi, Orta Çağ ve Rönesans döneminde Hristiyan Kabalası ve Hermetik gelenekler aracılığıyla gerçekleşmiştir. Orta Çağ Latincesine "cabbala", Fransızcaya ise "cabale" olarak giren terim, zamanla ezoterik metin anlamından uzaklaşarak "gizli bir öğreti etrafında toplanmış kapalı grup" ve giderek "gizli entrika" veya "klık" anlamını kazanmıştır. Kelime İngilizceye 17. yüzyılın başlarında girmiş ve siyasi bir iktidarı ele geçirmek ya da yönlendirmek amacıyla gizlice örgütlenen küçük grupları tanımlamak için kullanılmaya başlanmıştır.

Tarihsel Dönem	Köken / Bağlam	Anlamsal İçerik	Sosyo-Politik İşlev
Orta Çağ / Antik	İbranice (*Qabbālāh*)	Alınan gelenek, mistik/ezoterik kutsal metin yorumu	Dini bilgi aktarımı ve ezoterik inisiasyon
17. Yüzyıl Başı	Fransızca (*Cabale*) / Latince	Gizli meclis, kapalı grup, örtük planlama	Siyasi kliklerin ve saray içi entrikaların tanımlanması
1668–1674	İngiltere Krallığı (II. Charles)	*Cabal Bakanlığı* (Clifford, Arlington, Buckingham, Ashley,	Yürütme gücünün gizli bir konsey tarafından paylaşılması

Tarihsel Dönem	Köken / Bağlam	Anlamsal İçerik	Sosyo-Politik İşlev
		Lauderdale)	
20. Yüzyıl	Aşırı Sağ / Nefret Söylemi	Siyasi/Ekonomik gücü elinde tutan gizli yapı	Kodlanmış antisemitizm ve "Küresel Yönetim" tasavvuru
21. Yüzyıl	Dijital Ağlar (QAnon vb.)	Şeytani, küresel boyuttaki "Derin Kabal"	Dijital topluluklarda kitlesel mobilizasyon ve kutuplaşma

Kelimenin siyasi literatürdeki dönüm noktası, İngiltere Kralı II. Charles döneminde (1668–1674) görev yapan beş kıdemli danışmandan oluşan hükûmet grubudur. Bu bakanların soyadlarının baş harfleri tesadüfi bir şekilde "CABAL" kelimesini oluşturmaktaydı: Sir Thomas Clifford, Lord Arlington (Henry Bennet), George Villiers (2nd Duke of Buckingham), Lord Ashley (Anthony Ashley Cooper) ve Duke of Lauderdale (John Maitland). Her ne kadar "kabal" kelimesi bu bakanlar kurulundan önce de dilde mevcut olsa da, bu tarihsel tesadüf halk etimolojisinde kelimenin kaynağı olarak algılanmış ve kamuoyunda gizli, dar ve şeffaf olmayan yönetim organlarını tanımlayan olumsuz bir terim olarak yerleşmesini sağlamıştır. 18. ve 19. yüzyıllarda Hollanda ve diğer Avrupa devletlerinde de benzer şekilde iktidarı perde arkasından yönlendiren klikleri ifade etmek için kullanılan terim, modern siyaset bilimi ve sosyolojide olumsuz anlam yüküne sahip bir siyasi manipülasyon simgesi haline gelmiştir.

Çağdaş Komplo Kültüründe "Kabal" ve "Derin Kabal": Yapısı ve İşleyiş Mekanizmaları

1. yüzyıla gelindiğinde kelime, siyasi tarih literatüründen sıyrılarak aşırı sağ hareketlerin, aşırı popülist söylemlerin ve dijital komplo ağlarının temel taşıyıcı kavramına dönüşmüştür. Çağdaş komplo teorilerinde "kabal", yalnızca ulusal düzeydeki bir siyasi grubu değil, gezegen ölçeğinde faaliyet gösteren, seçilmemiş, ulus-devletlerin egemenliğini gasp etmiş ve insanlığı köleleştirmeyi hedefleyen gizli bir küresel elit yapısını ifade etmektedir.

"Derin Kabal" (Deep Cabal) kavramı ise geleneksel "Derin Devlet" (Deep State) kavramının küreselleşmiş ve aşkınlaşmış bir üst versiyonu olarak kurgulanmaktadır. Ulusal düzeydeki derin devlet yapılanmaları bürokracy, askerlik veya istihbarat bünyesinde hukuki denetim dışına çıkan odakları tanımlarken, derin kabal bu yapıların da üzerinde yer alan piramidal bir kumanda merkezini varsayar. Bu anlatıda en üst katmanda şeytani elitler, uluslararası finans odakları ve gizli topluluklar yer almaktadır. Bu odak, emir ve gizli ajandalarını ulusal bürokrasiler, yargı ve askeriye içinde yuvalanmış ulusal derin devlet aygıtlarına iletmektedir. En alt katmanda ise bu hiyerarşik akışın sonucunda meydana geldiği iddia edilen savaşlar, ekonomik krizler, salgınlar ve toplumsal mühendislik projeleri biçimindeki küresel olaylar bulunmaktadır.

QAnon gibi hareketlerin yaygınlaştırdığı çağdaş kurgularda kabal; çocuk ticareti yürüten, adrenokrom üretimi amacıyla insanlara zarar veren, dünyadaki ekonomik ve sosyal krizleri yapay olarak kurgulayan bir organizasyon olarak resmedilmektedir. Bu kurgu, dünyadaki tüm kötülüklerin karmaşık sistemik nedenlerini tek bir kötü niyetli aktör grubuna indirgeyerek inananlara sahte bir açıklama netliği ve düzen algısı sunmaktadır.

Kodlanmış Söylem ve Nefret Söylemi: Antisemitik

Şifreler ve Söylemsel Esneklik

Sosyo-politik ve linguistik araştırmalar, "kabal" ve "derin kabal" terimlerinin kullanımının çoğu zaman örtük nefret söylemi ve antisemitik bir kodlama (dog whistle) işlevi gördüğünü kanıtlamaktadır. Kodlanmış dil, dışarıdan bakıldığında tarafsız veya genel bir siyasi eleştiri gibi görünen, ancak hedef kitle tarafından belirli bir azınlığa yönelik nefret mesajı olarak anlaşılan söylemsel yapıları ifade eder.
"Kabal" anlatısının kökleri, Orta Çağ'daki "Kan İftirası" (Blood Libel) mitine ve 20. yüzyılın başında çarlık Rusya'sında uydurulan *Siyon Liderlerinin Protokolleri* adlı sahte metne dayanmaktadır. Bu tarihsel anlatılar, Yahudilerin dünyayı yönetmek için gizli konseyler kurduğunu, finans sistemini kontrol ettiğini ve ritüelistik eylemlerde bulunduğunu iddia etmiştir. Modern "kabal" söylemleri, doğrudan etnik veya dini grupları hedef göstermek yerine, dilsel bir dönüşüm gerçekleştirerek bu tarihsel kalıpları muhafaza etmekte ve hedef kişileri "küreselciler", "Rothschild ailesi", "George Soros" veya doğrudan "Kabal" olarak etiketlemektedir.

Tarihsel Antisemitik Anlatı	Çağdaş "Kabal" / "Derin Kabal" Söylemi	Söylemsel Dönüşüm Mekanizması
Kan İftirası (Blood Libel): Yahudilerin ritüellerde çocuk kanı kullandığı iddiası.	**Adrenokrom Mitolojisi:** Kabalın çocuklardan kimyasal madde elde ettiği iddiası.	Dini ibadet iftirası, tıbbi ve psikotropik modern bir komplo mitine dönüştürülmüştür.
Siyon Liderlerinin Protokolleri: Gizli konseyin dünya hakimiyeti planı.	**Yeni Dünya Düzeni / Derin Kabal:** Seçilmemiş küresel elitlerin tek dünya devleti kurma planı.	Açık ırkçı metin, modern anti-globalist ve egemenlikçi siyasi söylemle ambalajlanmıştır.
Küresel Finans Dominasyonu: "Yahudi Sermayesi" kalıbı.	**Uluslararası Bankacılık Kabalı:** Rothschild ve Soros odaklı finans teorileri.	Belirli bir etnik grup ismi yerine hedeflenmiş kişisel veya kurumsal semboller yerleştirilmiştir.

Söylemsel esneklik, komplo iddialarının sosyal medya platformlarındaki nefret söylemi filtrelerini ve içerik moderasyon algoritmalarını aşmasını sağlamaktadır. İdeolojiyi yayanlar, açıkça nefret söylemi içeren ifadeler kullanmak yerine "kabal" gibi esnek gösterenlere başvurarak mesajı ana akım kullanıcılara ulaştırmakta ve onları aşamalı bir radikalleşme sürecine sokmaktadır.

Bilişsel ve Psikolojik Dinamikler: Komplo Odaklı Düşüncenin Anatomisi

Kabal ve benzeri komplo teorilerine olan inanç, bireysel ve toplumsal düzlemde derin psikolojik ihtiyaçlardan kaynaklanmaktadır. Araştırmalar, bu inançların temelinde epistemik belirsizlik, varoluşsal tehdit algısı ve politik kontrol kaybı gibi faktörlerin yattığını göstermektedir. Klinik psikoloji ve psikiyatri perspektifinden bakıldığında, komplo teorilerine inanmak DSM-5 kapsamında bir "sanrı" (delusion) olarak sınıflandırılmamaktadır. Sanrılar kişiye özel ve toplumsal kabulü olmayan bireysel inançlarken; komplo teorileri kolektif olarak paylaşılan, belirli alt kültürlerce onaylanan ve toplumsal bağlamı olan "sanrı benzeri inançlar" (delusion-like beliefs) kategorisine girmektedir. Bu durum, bireylerin klinik düzeyde bir psikoz yaşamasından ziyade, bilişsel sapmalar ve bilgi işleme aksaklıkları sergilediklerine işaret etmektedir.
Sosyal psikoloji literatüründe komplo odaklı düşünce biçimi, birbirini besleyen bütüncül bir zihinsel örüntü üzerinden işlemektedir. Bu düşünce yapısının ilk belirgin özelliği mantıksal

tutarsızlıklara karşı sergilenen yüksek toleranstır. Bireyler, birbiriyle açıkça çelişen alternatif senaryolara aynı anda inanabilirler; zira buradaki temel motivasyon kendi içinde tutarlı bir hipotez kurmak değil, "resmi anlatı" olarak tanımlanan ana akım bilgiyi koşulsuz biçimde reddetmektir. Bu durum, resmi kurumlara ve bilimsel konsensüse karşı işleyen nihilist düzeydeki aşırı bir şüphecilikle birleşir. Ancak söz konusu şüphecilik dengeli bir eleştirellik taşımamakta, alternatif komplo iddialarına karşı aşırı bir safdillik ve sorgusuz kabul biçiminde belirmektedir. Bu zihinsel mimari içinde, hedeflenen gruba veya yapıya yönelik kötü niyet varsayımı kesintisiz olarak korunur. Gerçekleşen toplumsal veya siyasal eylemlerin arkasında asla iyi niyetli ya da rastlantısal unsurlar aranmaz. Teoriye ait spesifik bir tahmin çürütüldüğünde dahi, inananlar "bir şeylerin mutlaka yanlış olduğu" yönündeki genel kanaatlerini terk etmez ve yeni ikincil hipotezler üreterek ana inancı korumaya devam ederler. Bu süreçte birey, kendisini hem devasa bir kabalın organize zulmüne uğramış bir kurban hem de hakikati savunma cesareti gösteren seçkin bir kahraman olarak konumlandırır.

Komplo odaklı düşüncenin en dirençli yönü, kendi kendini doğrulayan ve dışsal kanıtlara kapalı yapısıdır. Komplo teorisini çürütmek amacıyla sunulan her türlü somut delil, "kabalın halkı yanıltmadaki kurnazlığı ve gücünün yeni bir kanıtı" olarak sisteme dahil edilir. Aksi yöndeki kanıt ne kadar güçlüyse, gizli yapının manipülasyon yeteneğinin de o kadar yüksek olduğu varsayılır. Son aşamada bu şüphecilik, dünyada hiçbir olayın tesadüfen gerçekleşmediği inancına varır. Birbirinden bağımsız rastgele olaylar, el işaretleri, mimari semboller veya sayısal dizilimler devasa bir kabal komplosunun işaretleri olarak yeniden yorumlanır.

Dijital Ağlar ve Yerel Yansımalar: Sosyal Medyadan Türkiye Politik Söylemine

Sosyal medya platformlarının algoritmik yapısı, kabal ve derin kabal teorilerinin kitleselleşmesini hızlandıran temel katmandır. Etkileşimi ve duygusal tepkiselliği (öfke, korku, tehdit algısı) tavan yaptırmaya dayalı algoritmalar, bu tür dramatik anlatıları öne çıkarmaktadır. Telegram, X, Facebook ve YouTube gibi platformlarda oluşan kapalı yankı odaları, bireylerin yalnızca kendi inançlarını doğrulayan içeriklerle karşılaşmasına ve zihinsel olarak radikalleşmesine sebep olmaktadır.

Küresel ölçekte QAnon veya "15 Dakikalık Şehirler" karşıtlığı şeklinde beliren kabal anlatıları, yerel politik kültürlere de hızla adapte olmaktadır. Türkiye bağlamında incelendiğinde, Batı kökenli "derin kabal" kavramı, yerli politik söylemde öne çıkan "Derin Devlet", "Üst Akıl" ve "Dış Güçler" anlatılarıyla eklemlenmektedir.

Türkiye'de 1990'lı yıllarda Susurluk skandalı gibi somut olaylarla kamuoyunun gündemine giren "derin devlet" kavramı, devlet mekanizması içindeki yasadışı odaklaşmaları ifade eden ampirik bir olguya dayanmaktaydı. Ancak zaman içerisinde bu kavram, toplumsal ve siyasal krizlerin tümünü açıklamak için kullanılan soyut bir komplo söylemine dönüştürülmüştür. Küresel "kabal" söylemlerinin sosyal medya aracılığıyla Türkiye'ye ithal edilmesiyle birlikte, yerel "üst akıl" anlatıları küresel "derin kabal" anlatılarıyla birleşmiş; iç politikadaki ekonomik ve sosyal sorunlar küresel ölçekli şeytani bir konsorsiyumun müdahalesi olarak kavramsallaştırılmıştır.

Sonuç ve Değerlendirme

Sosyal medyada yaygınlaşan "kabal" ve "derin kabal" kavramları, yüzeysel internet fenomenleri ya da zararsız alt kültür öğeleri olarak değerlendirilemez. Bu kavramlar, tarihsel kökenleri

ezoterik mistisizme ve Orta Çağ nefret söylemlerine dayanan, günümüzde ise aşırı sağ popülizm ve örtük antisemitizm ile birleşerek dijital ağlarda yeniden üretilen ideolojik aygıtlardır. Derin kabal anlatılarının kitleselleşmesi, demokratik toplum yapısı açısından üç temel risk alanı yaratmaktadır. İlk olarak, siyasal ve ekonomik krizlerin karmaşık sistemik nedenlerinin gizli bir grubun iradesine indirgenmesi, yurttaşların şeffaf, hesap verebilir demokratik süreçlere ve kamu kurumlarına olan güvenini eritmektedir. İkinci olarak, "kabal" terimi örtük bir nefret söylemi işlevi görerek, ırkçı ve ayrımcı fikirlerin ana akım siyasete sızmasını kolaylaştırmakta ve toplumsal kutuplaşmayı derinleştirmektedir. Son olarak, dışsal kanıtlara kapalı bilişsel yapısı nedeniyle bu tür komplo teorileri, toplumun olgusal gerçeklik üzerinde uzlaşmasını imkansız kılmakta; kamu sağlığı, iklim değişimi ve ekonomi gibi hayati alanlarda rasyonel tartışma zeminini tahrip etmektedir.

Söz konusu tehditlerle mücadelede, yalnızca olay sonrası yanlış bilgi düzeltmesinin (debunking) yetersiz kaldığı görülmektedir. Bireylerin bilişsel tuzaklara düşmesini engellemek amacıyla, dijital medya okuryazarlığının yaygınlaştırılması, komplo odaklı düşüncenin manipülatif tekniklerine karşı toplumun "önceden çürütme" (pre-bunking) yöntemleriyle dirençli hale getirilmesi ve sosyal medya platformlarının nefret söylemini gizleyen kodlanmış dillere karşı algoritmik denetim mekanizmalarını geliştirmesi gerekmektedir.

Alıntılanan çalışmalar

1. QAnon | #TranslateHate - American Jewish Committee (AJC), https://www.ajc.org/translatehate/QAnon 2. Komplo Teorisi El Kitabı - Teyit, https://md.teyit.org/file/komplo-teorileri-el-kitabi.pdf 3. Cabal - Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Cabal 4. The New World Order: The Historical Origins of a Dangerous, https://www.middlebury.edu/institute/academics/centers-initiatives/ctec/ctec-publications/new-world-order-historical-origins-dangerous 5. cabal | #TranslateHate | AJC - American Jewish Committee, https://www.ajc.org/translatehate/cabal 6. The QAnon Conspiracy Theory and the Assessment of Its Believers, https://jaapl.org/content/50/1/124 7. Hidden in plain sight: antisemitic content in QAnon subreddits - PMC, https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11922252/ 8. Komplo odaklı düşünmenin yedi özelliği - Teyit, https://teyit.org/teyitpedia/komplo-odakli-dusunmenin-yedi-ozelligi 9. Conspiracy theories - Open Research Online, https://oro.open.ac.uk/58755/10/58755.pdf 10. CABAL Definition & Meaning - Merriam-Webster, https://www.merriam-webster.com/dictionary/cabal 11. #Buhari-watch: Who is the cabal? - The Guardian Nigeria, https://guardian.ng/opinion/buhari-watch-who-is-the-cabal/ 12. Cabal | Secret Society, Intrigue, Conspiracy - Britannica, https://www.britannica.com/topic/cabal 13. Cabal ministry - Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Cabal_ministry 14. Cabal - The Australian National University, https://researchportalplus.anu.edu.au/en/publications/cabal/ 15. An in-depth analysis of the QAnon conspiracy movement, https://theses.ubn.ru.nl/items/489c5f9b-9aff-4d56-9e87-07cf713aba6a 16. “Derin devlet”: Siyasi terminolojide kültürel akışlar, https://www.tercuman.com/yorum/derin-devlet-siyasi-terminolojide-kulturel-akislar-1401 17. Türkiye'de Komplo Teorileri: Temalar, Kökenler ve Kaynaklar, https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3086211 18. Antisemitic Tropes Chart - Facing History & Ourselves, https://www.facinghistory.org/sites/default/files/2024-02/Antisemitic_Tropes_Chart.pdf 19. QAnon - Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/QAnon 20. QAnon: What the Viral Conspiracy

Theory Can Teach Us About the,
https://lawcat.berkeley.edu/record/1237157/files/15%20Boettcher_Final.pdf 21. Conspiracy Theories, Antisemitism, and Democratic Decline - GovInfo,
https://www.govinfo.gov/content/pkg/CHRG-119jhrg61698/pdf/CHRG-119jhrg61698.pdf 22. Combating Conspiracy Theories - European Commission,
https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/7c3f3863-02a3-44da-99c9-55b01be0f751/Combating_Conspiracy_Theories_Eng.pdf 23. Full article: The public opinion effects of antisemitic elite cues,
https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/21599165.2025.2548250 24. Antisemitism on the rise: A research roundup,
https://journalistsresource.org/home/antisemitism-on-the-rise-an-explainer-and-research-roundup/ 25. Bir komplo teorisiyle karşı karşıya olduğunuzu nasıl anlarsınız? - Teyit,
https://teyit.org/teyitpedia/bir-komplo-teorisiyle-karsi-karsiya-oldugunuzu-nasil-anlarsiniz 26. 15 dakikalık şehirler nasıl komplo teorisine dönüştü? - Teyit,
https://teyit.org/dosya/15-dakikalik-sehirler-nasil-komplo-teorisine-donustu